

TRƯỜNG ĐẠI HỌC NGUYỄN TẤT THÀNH
KHOA CÔNG NGHỆ THÔNG TIN

Bài giảng môn học: AN TOÀN THÔNG TIN

Chương 6:
Xác thực và toàn vẹn thông tin

Số tín chỉ: 2
Số tiết: 30 tiết
(Lý Thuyết)

GV: ThS. Nguyễn Thị Phong Dung
Email : ntpdung@ntt.edu.vn

Bài 6: Xác thực và toàn vẹn thông tin

Nhu cầu xác thực thông điệp

Mã xác thực thông điệp (MAC)

Xác thực thông điệp dùng RSA

Hàm băm (hash function)

Chữ ký số (Digital Signature)

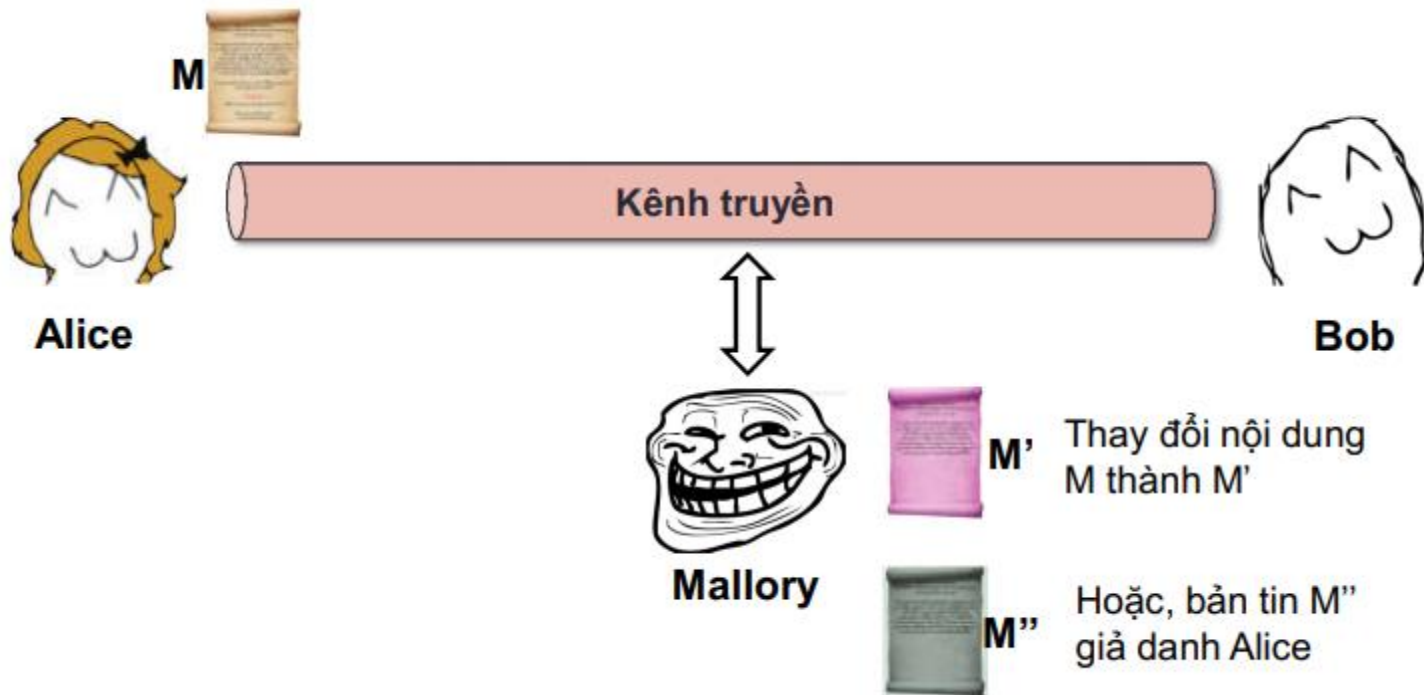
Chứng thư số (Digital Certificate)

Hạ tầng khóa công khai (PKI)

Nhu cầu xác thực thông điệp

■ Đặt vấn đề:

- ▶ Case 1: Nếu *Mallory* đánh cắp thông điệp **M** của *Alice*. Sau đó sửa lại thành **M'** rồi gửi cho *Bob*.
- ▶ Case 2: *Mallory* tự tạo thông điệp **M'** giả mạo là của *Alice* rồi gửi cho *Bob*

Nhu cầu xác thực thông điệp

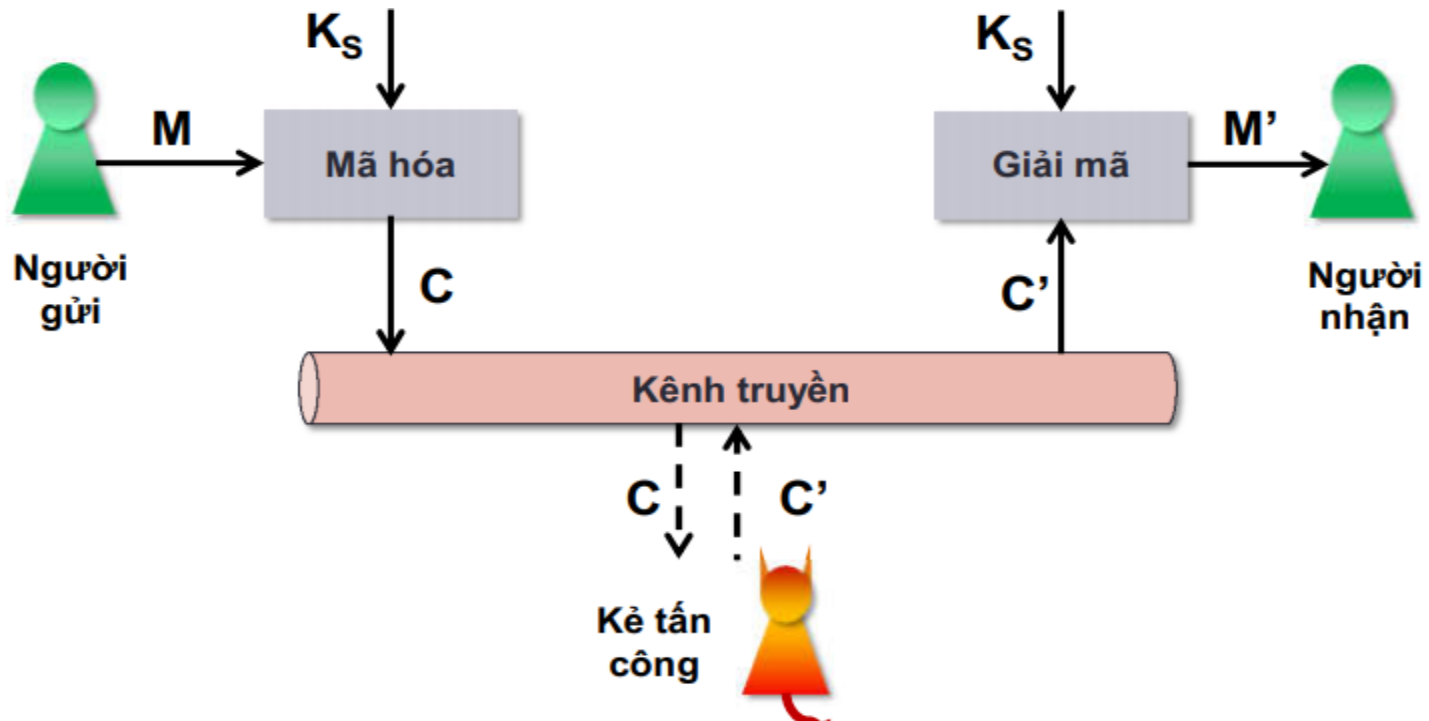
■ Nhu cầu xác thực thông điệp:

- ▶ Kiểm chứng danh tính nguồn phát thông điệp (*Authentication*)
  - Bao hàm cả trường hợp *Alice* phủ nhận bản tin (*Non-repudiation*)
  - Bao hàm cả trường hợp *Bob* tự tạo thông điệp và “vu khống” Alice tạo ra thông điệp này.
- ▶ Kiểm chứng được tính toàn vẹn của thông điệp (*Integrity*) :
  - Nội dung toàn vẹn: bản tin không bị sửa đổi.
  - Bao hàm cả trường hợp *Bob* cố tình sửa đổi.
- ▶ Xác thực thông điệp hỗ trợ phòng chống các dạng tấn công như:
  - Tấn công thay thế (*Substitution*).
  - Tấn công giả danh (*Masquerade*).
  - Tấn công tấn công phát lại (*Reply attack*).

Mật mã khóa đối xứng

■ Có thể dùng mật mã *khóa đối xứng* để xác thực ?

- ▶ Nguyên lý của mật mã khóa đối xứng:

- ▶ ? *Người nhận* có biết C' là thông điệp bị thay đổi?
- ▶ ? Mã hóa khóa đối xứng có cung cấp tính năng xác thực?

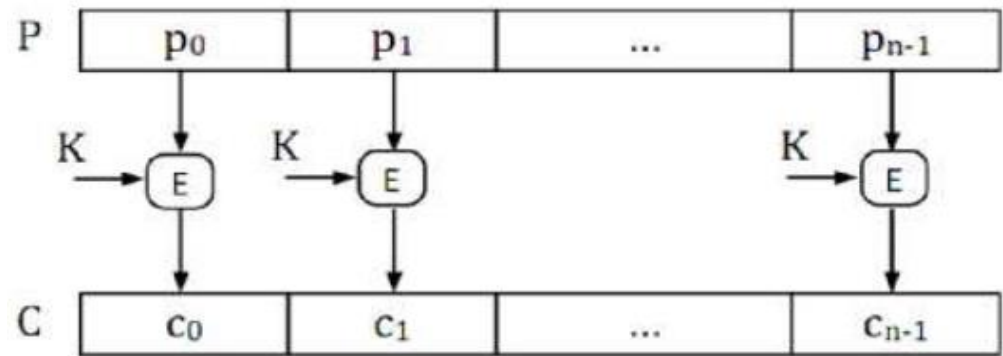
■ Mô hình xử lý mã hóa cho thông điệp:

- ▶ **Mã hóa dòng** (*Stream Cipher*): từng bit (hay byte) dữ liệu đầu vào được xử lý mã hóa cho đến khi kết thúc luồng dữ liệu.
- ▶ **Mã hóa khối** (*Block Cipher*): dữ liệu được chia thành từng khối, kích thước bằng nhau để mã hóa (và giải mã).
- ▶ Có 2 mô hình xử lý thông tin của mã hóa khối:
  - Mô hình *Electronic Code Book* (**ECB**):
  - Mô hình *Cipher Block Chaining* (**CBC**):

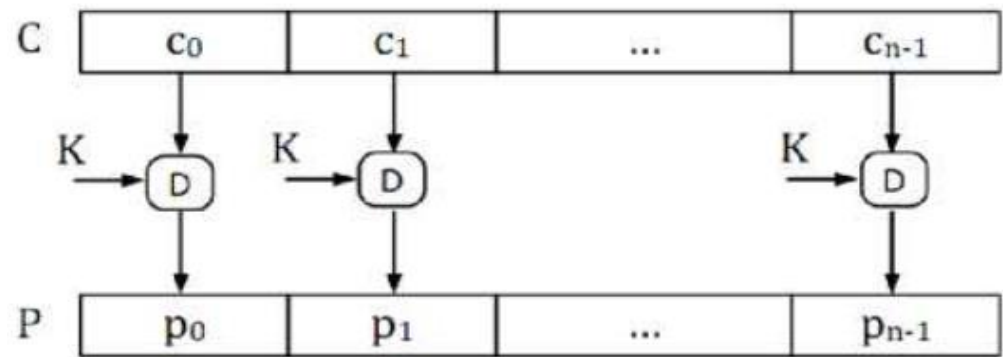
Mật mã khóa đối xứng

■ Mô hình *Electronic Code Book* (ECB):

- ▶ Thông tin cần mã hóa được chia thành nhiều *khối* ($P_0 \rightarrow P_{n-1}$)
- ▶ Dùng khóa **K** để mã hóa từng *khối* thành phần .
- ▶ Giải mã: dùng khóa **K** giải mã từng khối ($C_0 \rightarrow C_{n-1}$)
- ▶ Nhận xét:
  - Dễ đoán: nếu $C_i = C_j$ thì $P_i = P_j$. => có thể dựa vào các phương pháp thống kê để phá mã.
  - Chỉ thích hợp cho những thông tin ngắn

a) Quá trình mã hóa

b) Quá trình giải mã

Mật mã khóa đối xứng

■ Mô hình *Cipher Block Chaining* (CBC):

- ▶ Khởi tạo khối dữ liệu giả (*Initial Vector* – **IV**)
- ▶ Khối đầu tiên **XOR** với **IV** rồi mã hóa với khóa **K**:

$$C_0 = E(P_0 \oplus IV, K)$$

- ▶ Khối tiếp theo **XOR** với *Bản mã của khối trước* rồi mã hóa:

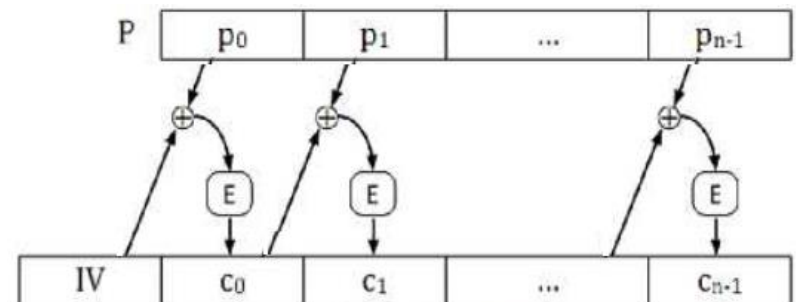
$$C_i = E(P_i \oplus C_{i-1}, K)$$

- ▶ Giải mã: dùng khóa **K** và **IV** giải mã khối **C_0** .

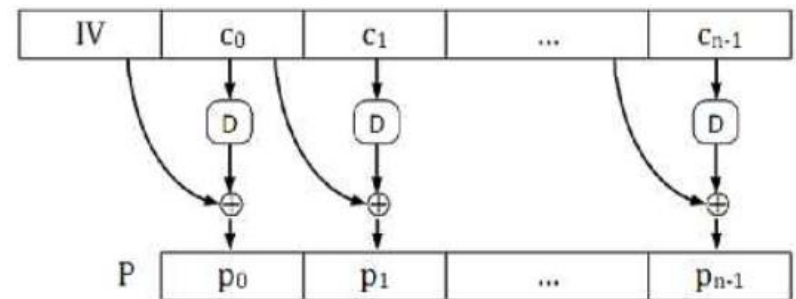
- từng khối (**$C_0 \rightarrow C_{n-1}$**)

- ▶ Nhận xét:

- Nếu **$P_i = P_j$** sau khi mã hóa, **$C_i \neq C_j$** .
- Giải mã: phải có khóa **K** và khối dữ liệu khởi tạo (*Initial Vector* – **IV**)

a) Quá trình mã hóa

b) Quá trình giải mã

Mã xác thực thông điệp (MAC)

■ Tổng quan về Mã xác thực thông điệp.

- ▶ Thuật ngữ “*thông điệp*”:
  - *Message* = *Plain text* hoặc *Cipher text* (thông điệp = thông tin).
- ▶ Mã xác thực thông điệp (*Message Authentication Code* - **MAC**)
  - Là giải pháp xác thực tính toàn vẹn và nguồn gốc của thông điệp..
  - Bên nhận phát hiện sự thay đổi của thông điệp trên đường truyền.
  - Duy trì tính toàn vẹn và không thể chối bỏ dữ liệu.
- ▶ **MAC** xây dựng dựa trên *mật mã khóa đối xứng* (*Pre-share key*)
- ▶ **NIST** (Viện tiêu chuẩn và công nghệ quốc gia của Mỹ):
  - Chuẩn **C-MAC** (*Cipher Message Authentication Code*): sử dụng mã hóa cho đoạn code dùng xác thực thông điệp.
  - Chuẩn **H-MAC** (*Keyed-Hash Message Authentication Code*) : sử dụng khóa hàm băm cho đoạn code dùng xác thực thông điệp.

Mã xác thực thông điệp (MAC)

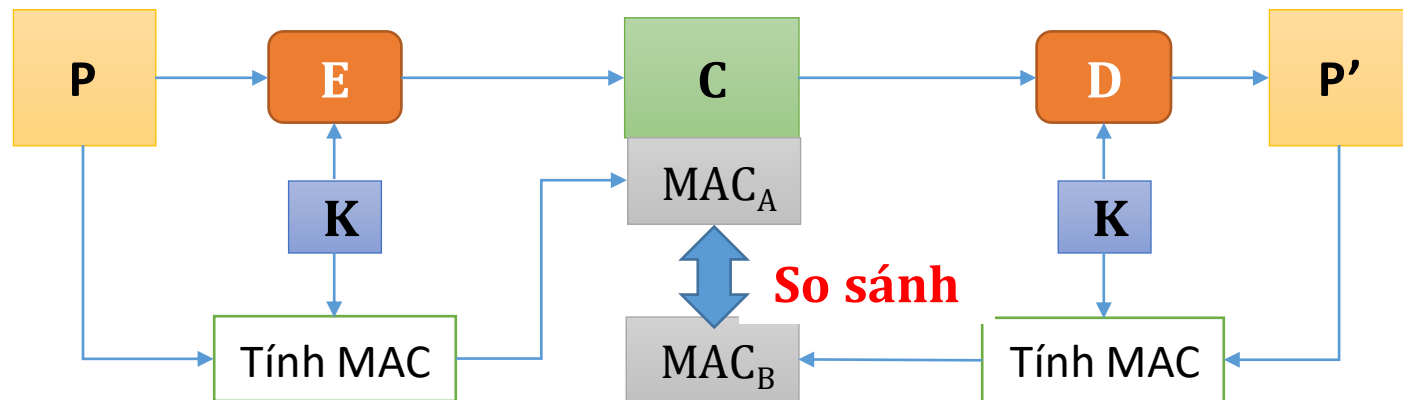
■ Giải thuật chính của MAC:

➤ Bên gửi thực hiện:

- Tính giá trị MAC_A dựa trên thông tin P và khóa K .
- Gắn (*tag*) MAC_A vào bản mã C trước khi truyền đi.

➤ Bên nhận:

- Giải mã C thành P'
- Tính giá trị MAC_B dựa trên P' và khóa K .
- So sánh MAC_B với MAC_A
- Nếu $MAC_B = MAC_A \Rightarrow$ xác thực.

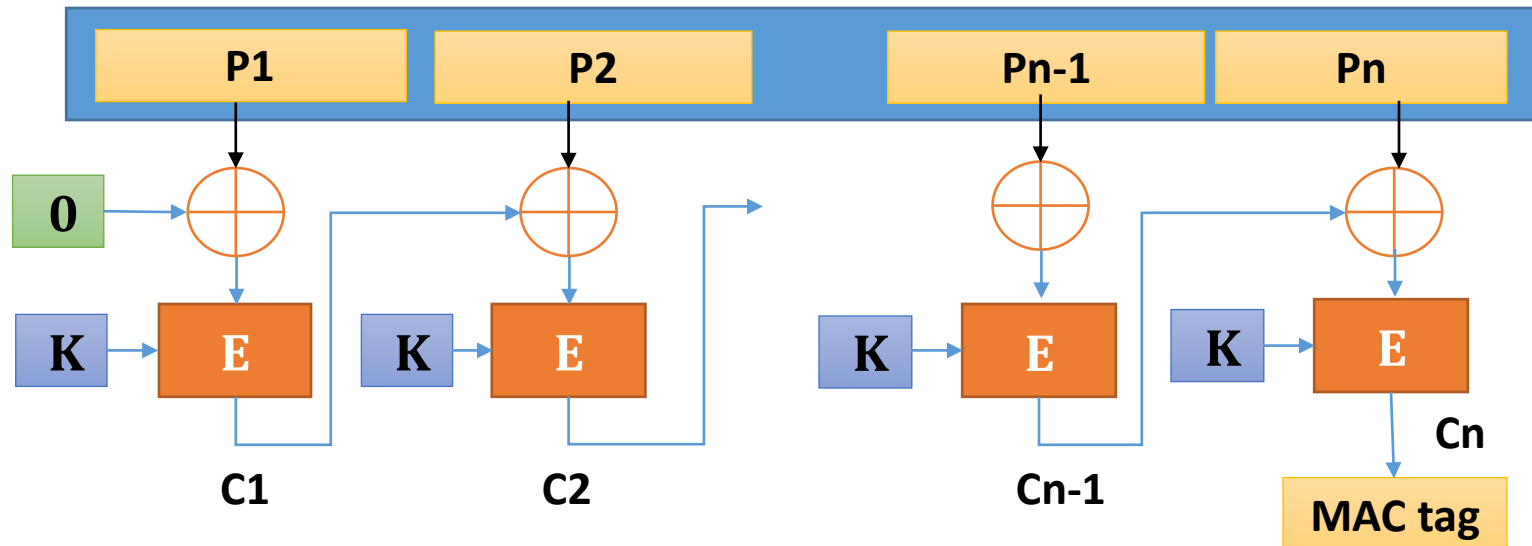

Mã xác thực thông điệp (MAC)

■ CBC-MAC:

- ▶ **CBC-MAC** áp dụng mô hình mã khối **CBC** vào xác thực thông điệp.
- ▶ Bên gửi: tính **MAC** và gán (*tagged*) vào thông điệp gửi:
  - Thông điệp **P** được chia thành **n** khối ($P_1 \rightarrow P_n$)
  - Mã hóa **P** bằng theo mô hình **CBC**, sử dụng *vector* khởi tạo **IV = 0**
  - Lấy khối mã cuối cùng (**C_n**) làm **MAC tag** (gắn vào **C** để gửi đi).

MAC tag: **t = C_n**

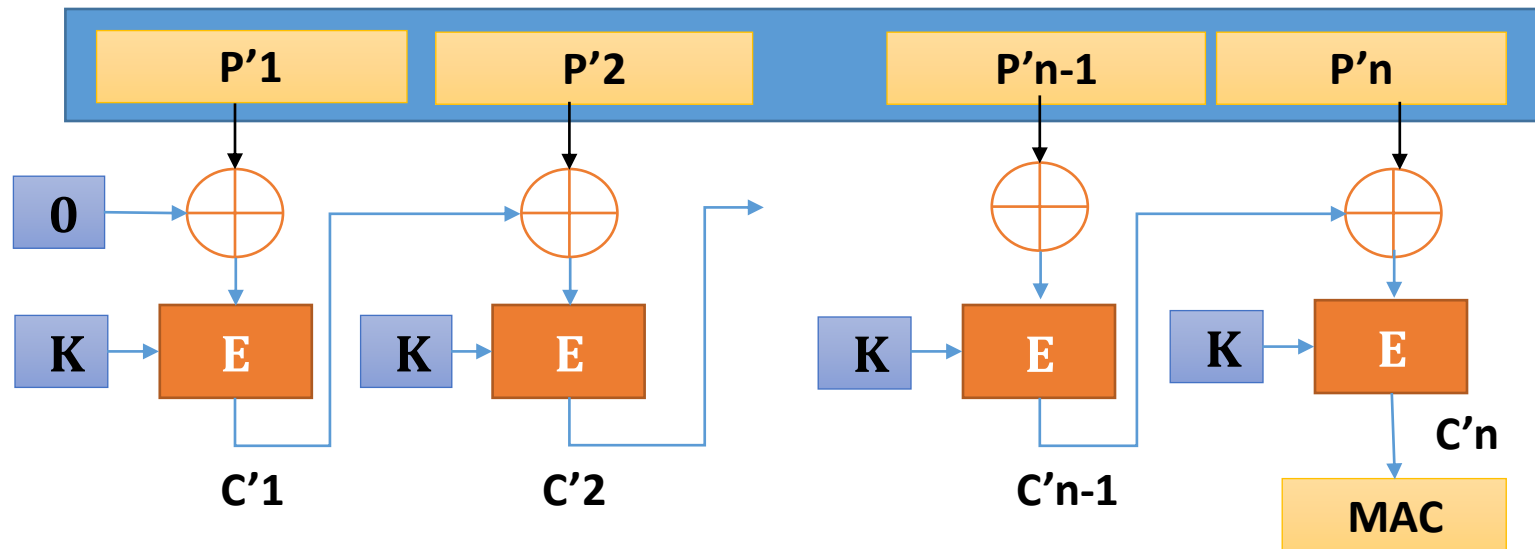

Mã xác thực thông điệp (MAC)

■ CBC-MAC:

► Xác thực thông điệp nhận:

- Giải mã **C** thành **P'** => cần xác thực **P' = P**.
- Tính **MAC** cho **P'** theo mô hình **CBC** với **IV = 0**
- Kết quả: *MAC tag*: **t' = C'_n**
- So sánh *MAC* **t'** tính được với **t** kèm theo bản mã **C**. Nếu trùng khớp => xác thực.

Mã xác thực thông điệp (MAC)

■ Chứng minh tính đúng đắn của CBC-MAC:

- ▶ *MAC tag* của thông điệp bên gửi: $t = C_n$
- ▶ *MAC tag* của thông điệp bên nhận: $t' = C'_n$
- ▶ $t' = C'_n = E_K(P'_n \oplus C'_{n-1})$ (xem cách tính MAC bên nhận)
  - Thay $P'_n = D_K(C_n) \oplus C_{n-1}$ (xem cách giải mã CBC)
- ▶ Được $t' = C'_n = E_K(D_K(C_n) \oplus C_{n-1} \oplus C'_{n-1})$
  - Do tính chất của XOR: $A \oplus A = 0$ và $B \oplus 0 = B$
- ▶ Nên: $t' = C'_n = E_K(D_K(C_n)) = C_n = t$ ($C_{n-1} \oplus C'_{n-1} = 0$)
- ▶ Kết luận:
  - Nếu $P' = P$ thì $C'_n = C_n \Leftrightarrow t' = t \Rightarrow$ xác thực tính toàn vẹn
  - Nếu $P' \neq P$ thì $C'_n \neq C_n \Leftrightarrow t' \neq t \Rightarrow$ thông điệp nhận không toàn vẹn

Mã xác thực thông điệp (MAC)

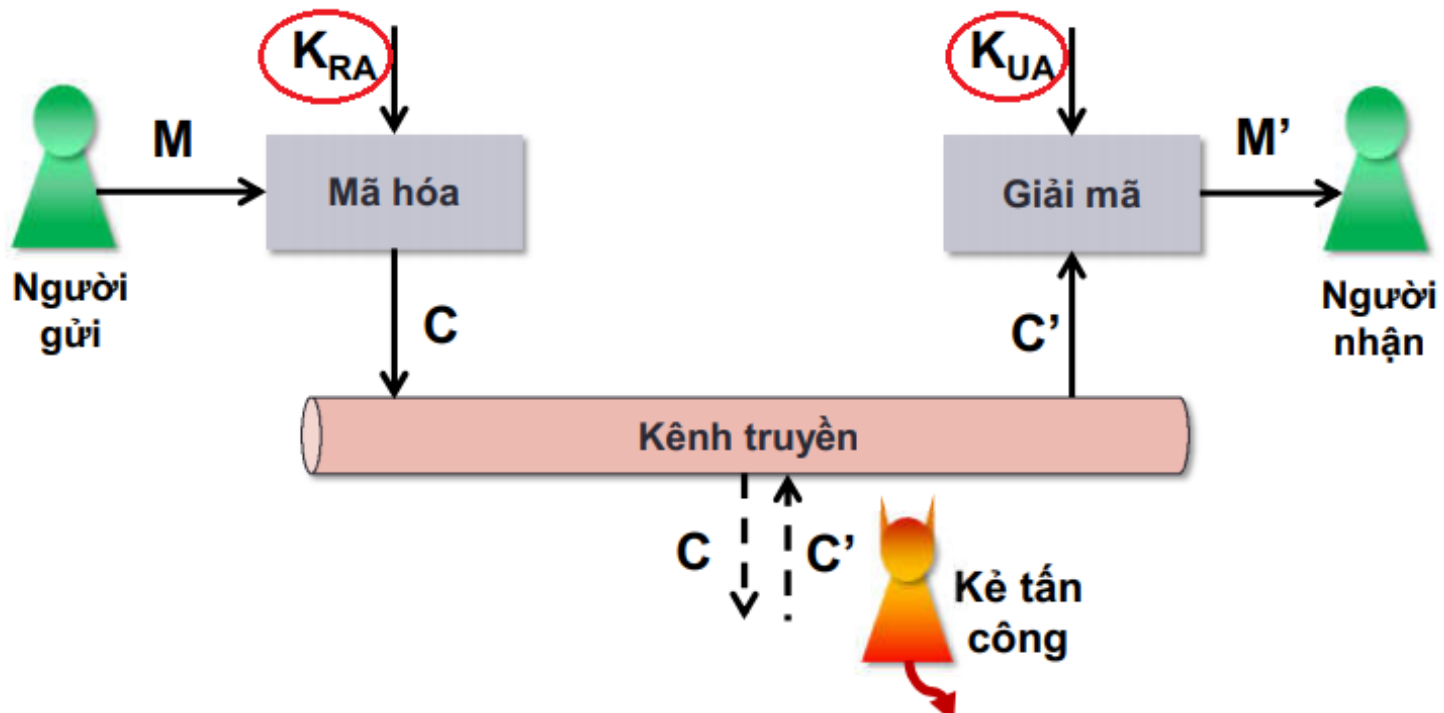
■ Nâng cao an toàn của MAC:

- ▶ Chuẩn **C-MAC** (*Cipher Message Authentication Code*):
  - Bên gửi: tính **MAC**: $t = C_n$
    - Mã hóa t bằng khóa **K2** -> *tagged* vào thông điệp gửi (**MAC-tag**).
  - Bên nhận: tính **MAC**: $t' = C'_n$
    - Giải mã **MAC-tag** của thông điệp, bên gửi bằng khóa **K2**.
    - So sánh kết quả giải mã với t' . Nếu trùng => xác thực.
- ▶ Chuẩn **H-MAC** (*Keyed-Hash Messages Authentication Code*):
  - Bên gửi: tính **MAC**: $t = C_n$
    - Thực hiện băm **MAC**: $t \Rightarrow h(t)$ -> *tagged* vào thông điệp gửi.
  - Bên nhận: tính **MAC**: $t' = C'_n$
    - Thực hiện băm **MAC**: $t' \Rightarrow h(t')$
    - So sánh $h(t')$ với $h(t)$. Nếu trùng khớp => xác thực

Xác thực thông điệp dùng RSA

■ Xác thực bằng mật mã *khóa bất đối xứng RSA*:

- ▶ Hệ mật mã khóa bất đối xứng cung cấp khả năng xác thực thông điệp khi:

- ▶ ? Người nhận có biết **C'** là thông điệp bị thay thế?

Xác thực thông điệp dùng RSA

■ Tính chất của mật mã *khóa bất đối xứng RSA*:

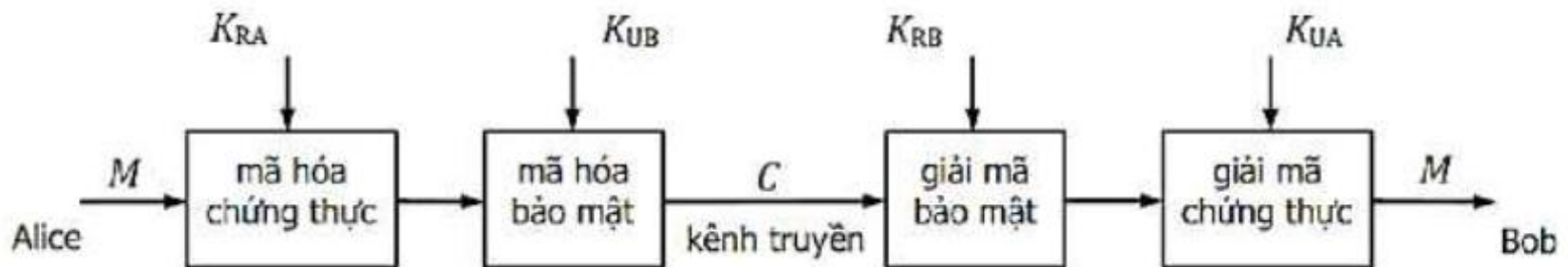
▶ Tính bí mật:

- Khi mã hóa thông điệp bằng *Public Key*.
- Giải mã bằng *Private key*.

▶ Tính xác thực:

- Khi mã hóa thông điệp bằng *Private Key*.
- Giải mã bằng *Public key*.

■ Kết hợp 2 tính chất:

■ Tổng quan về hàm băm (Hash function):

➤ Vai trò của hàm băm:

- Nén thông điệp bất kỳ về kích thước cố định.
- Phát hiện sự thay đổi trên thông điệp.
- Có thể được sử dụng để tạo chữ ký trên thông điệp.

➤ Tính chất của hàm băm:

- Nếu có **thông điệp** (**M**) sẽ dễ dàng tính được **mã băm** (**H**) theo một **hàm băm** (**h**) nào đó. Ký hiệu: **$h = H(M)$** .
- Nếu có **mã băm** (**H**), không thể tính ngược được để cho ra **thông điệp** (**M**) cho dù biết thuật toán băm (**h**).
- Kích thước mã băm **H** là cố định (tùy theo thuật toán hàm băm).
- Giá trị của mã băm **H** chỉ phụ thuộc vào **M**

➤ Các hàm băm được sử dụng phổ biến:

- **MD5, SHA-1, SHA-2** (*SHA-256, SHA-384, SHA-512*)

Hàm băm (hash function)

■ Minh họa hàm băm đơn giản:

- ▶ Dùng thuật toán **XOR** để băm thông điệp
- ▶ Thông điệp (**M**): 1010 1100 0111 1000 1010 1100
- ▶ Băm *8 bit* – chia thông điệp thành các đoạn 8 bit

1010 1100

0111 1000

1010 1100

Mã băm (h): 0111 1000

- ▶ Nếu có thay đổi trên thông điệp

1010 1101

Bit thứ 8 thay đổi 0 => 1

0111 1000

1010 1100

Mã băm mới: 0111 1001 sẽ khác với mã băm cũ

Hàm băm (hash function)

■ Minh họa ứng dụng Hash:

- ▶ Mật khẩu “**abc**” theo dạng **ASCII**:

0110 0001 0110 0010 0110 0011

- ▶ Băm *8 bit* theo thuật toán **XOR** ta được mã băm: **0110 0000**
- ▶ Hệ thống lưu trữ mật khẩu “**abc**” dưới dạng mã băm: **0110 0000**
- ▶ Trường hợp *Attacker* lấy được bảng mật khẩu dạng mã băm
=> không thể giải mã băm **0110 0000** thành mật khẩu “**abc**”.

■ Vấn đề xung đột của thuật toán Hash:

- ▶ Khái niệm xung đột (*collision*) của hàm băm:
  - Thông điệp **X** sau khi băm **H(X)** => được mã băm **h_x** .
  - Thông điệp **Y** sau khi băm **H(Y)** => được mã băm **h_y** .
  - Nếu **$h_x = h_y$** gọi là xung đột (*collision*)
- ▶ Tính chống xung đột của thuật toán băm:
  - Chống xung đột yếu: nếu có thể tìm ra 2 thông điệp **X** và **Y** khác nhau mà **$H(X) = H(Y)$**
  - Chống xung đột mạnh: nếu không thể tìm ra 2 thông điệp **X** và **Y** khác nhau để có **$H(X) = H(Y)$**

■ Giới thiệu hàm băm MD5:

▶ Tổng quan:

- **MD5:** *Message Digest version 5* (tạm dịch: tóm tắt thông điệp).
- Do *R. Rivest* đề xuất vào năm 1992.
- Đã và vẫn đang được sử dụng rộng rãi.

▶ Đặc tính của MD5:

- Giá trị băm = **128** bit (tương đương **32** ký số Hex).
- Thông điệp có kích thước tối đa **2^{64}** bits.

▶ Một vài ví dụ mã băm MD5:

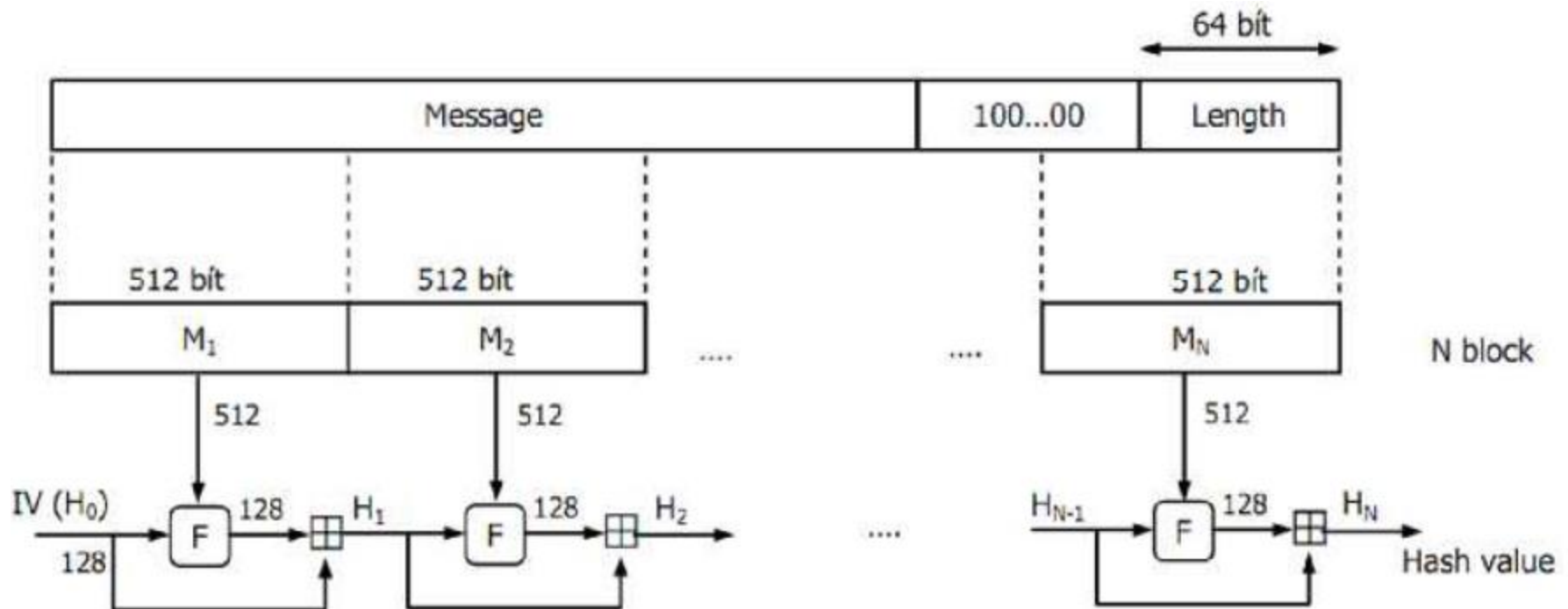
- Ký tự '**a**' => 0cc175b9c0f1b6a831c399e269772661
- Chuỗi '**an toan thong tin**' => 5cab4237552af30a8c9d3c52f7f34058
- Ký tự rỗng "" => d41d8cd98f00b204e9800998ecf8427e

Hàm băm (hash function)

■ Giới thiệu hàm băm MD5:

► Lưu đồ giải thuật băm MD5:

- Tương tự mã khối **CBC** với: *Block size* = **512** bits, *IV* = **128** bits.
- F là thuật toán băm 512 bits $\Rightarrow$ 128 bits (H_i).
- Mã băm = mã H_n cuối cùng.

Hàm băm (hash function)

■ Giới thiệu hàm băm SHA-1:

- ▶ Tổng quan:
  - **SHA**: *Secure Hash Algorithm* (tạm dịch: *thuật toán băm có bảo mật*).
  - **SHA-1** được Hoa kỳ chuẩn hóa: **NIST FIPS 180-1** (1995).
  - Sử dụng trong các giao thức bảo mật thông tin hiện nay: **TLS, SSL, PGP, SSH, S/MIME...**
- ▶ Đặc tính của SHA:
  - Giá trị băm = **160** bit (tương đương **40** ký số Hex).
  - Thông điệp có kích thước tối đa **2^{128}** bits.

■ Giới thiệu hàm băm SHA-2:

- ▶ Tăng cường bảo mật cho **SHA-1**.
- ▶ Số bit của mã băm thay đổi theo các phiên bản: **SHA-256, SHA-384, SHA-512**.

Chữ ký số (Digital Signature)

■ Chữ ký số (*Digital Signature* - DS):

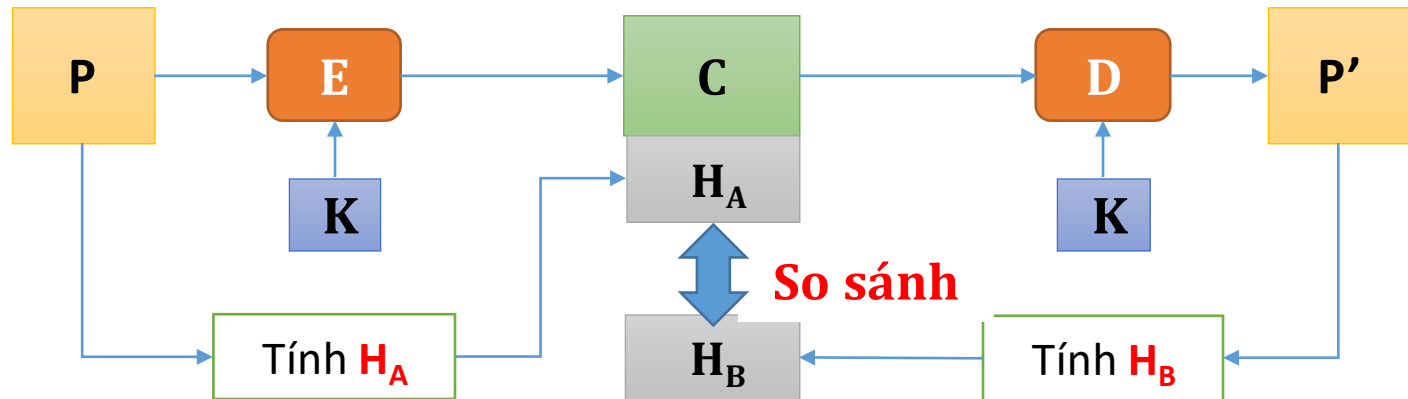
- ▶ Là thông tin đi kèm theo thông điệp, nhằm hỗ trợ bên nhận:
  - Xác định **chủ thể, nguồn gốc** của thông điệp đó.
  - Xác minh tính **toàn vẹn** của thông điệp.
- ▶ Công nghệ sử dụng:
  - Dùng hàm băm (**Hash**) cho xác minh tính toàn vẹn.
  - Dùng tính xác thực của mã hóa khóa bất đối xứng (**RSA**).

Đây có phải là
“Chữ ký số” ?

Chữ ký số (Digital Signature)

■ Hàm băm: xác minh tính toàn vẹn của thông điệp

▶ Bên nhận:

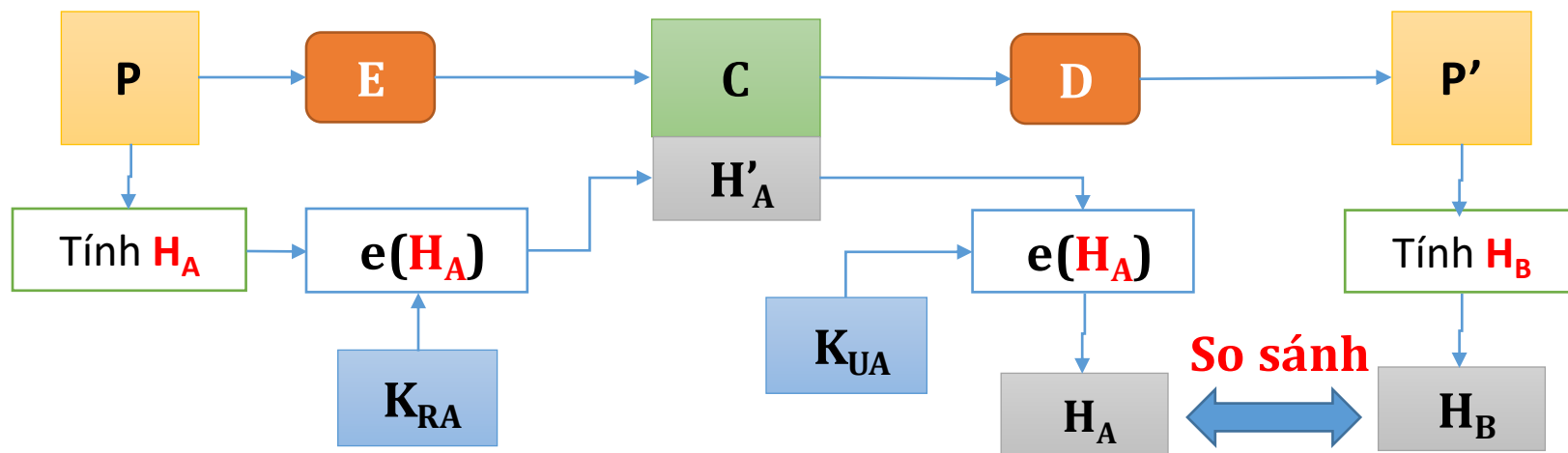
- Nếu $H_A = H_B \Rightarrow$ thông điệp **M** là toàn vẹn (không bị sửa đổi).

▶ Yếu điểm của xác thực bằng hàm băm:

- Nếu *Trudy* đánh cắp **M** trên đường truyền $\rightarrow$ sửa đổi **M'** $\rightarrow$ tính lại H'_A rồi gửi cho bên nhận.
- Bên nhận có phát hiện thông điệp **M** đã bị thay đổi?

Chữ ký số (Digital Signature)

- Chữ ký số: kết hợp hàm băm và mã khóa bất đối xứng:

- ▶ Bên gửi: mã hóa mã băm H_A bằng *Private key* (K_{RA} của bên gửi)
- ▶ Bên nhận: dùng *Public key* (K_{UA} của bên gửi) giải mã H'_A .
  - Nếu H_A do *bên gửi mã hóa* bằng $K_{RA} \Rightarrow H_A = H_B$. (xác minh)
  - Nếu H_A do *Trudy* mã hóa bằng $K_{RT} \Rightarrow H_A \neq H_B$ (không xác minh)

Chữ ký số (Digital Signature)

■ Nhận xét về Chữ ký số:

▶ Xét tình huống:

- Nếu **C** công bố *Public key* K_{UC} giả mạo là của **A**
- => **B** nhận K_{UC} và tin tưởng đó là *Public key* của **A**.
- => **B** sẽ xác minh thông điệp mã hóa bằng K_{RC} là của **A**.

▶ Nếu chỉ dùng *Hash* và *RSA* cho Chữ ký số là không đủ tin cậy.

▶ Giải pháp:

- Cần có một tổ chức (*Organization*) tin cậy, giúp **B** xác định *Public key* nhận được là của **A** => chống giả mạo.
- => Dịch vụ *Chứng thư số* (*Digital Certificate* - **CA**)

Chứng thư số (Digital Certificate)

■ Khái niệm Chứng thư số (Digital Certificate):

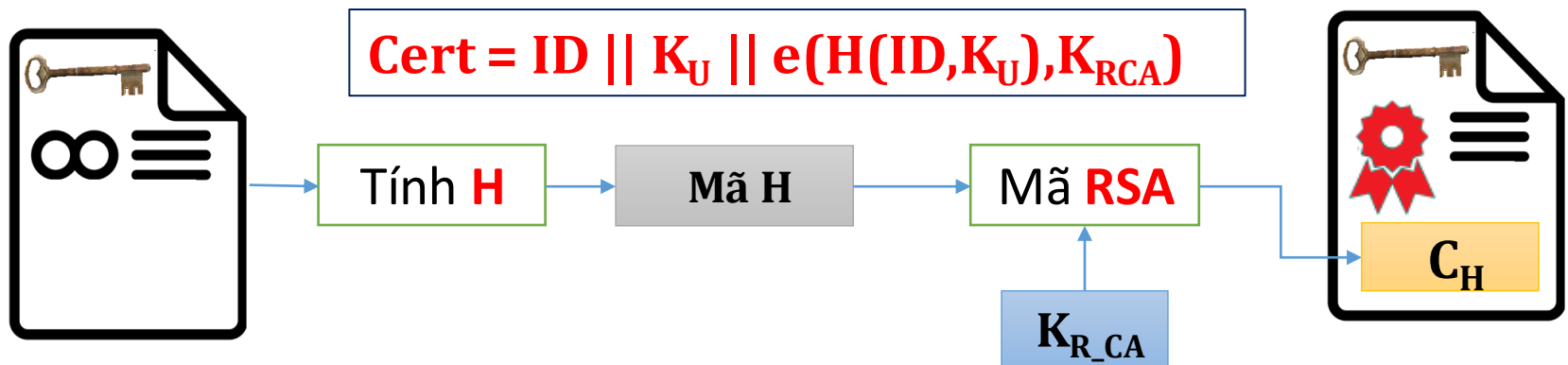
- ▶ *Digital Certificate* là một *Chứng thư điện tử* do Cơ quan có thẩm quyền (*Certificate Authority* - **CA**) cấp cho **chủ thể** có nhu cầu.
- ▶ Chứng thư số chứa *thông tin định danh*, *Public key* của **chủ thể**.
- ▶ Khi các đối tác nhận *Public key* chứa trong *Chứng thư số*, các **CA** tin tưởng sẽ chứng thực *Public key* này là của **chủ thể**.
- ▶ Quy chuẩn quốc tế của *Digital Certificate* **X.509**.

Chứng thư số (Digital Certificate)

■ Quy trình tạo Chứng thư số theo chuẩn X.509:

- Thông tin *ID* và *Public key* của chủ thể (*chứng chỉ chưa được chứng thực*) được chuyển về **CA**.
- **CA** băm (hash) thông tin *ID* và *Public key* của chủ thể => tạo *mã băm*.
- Thực hiện mã hóa cho *mã băm* bằng *Private Key* của **CA** => tạo **C_H**.
- Gán (tagged) **C_H** thông tin *ID* và *Public key* của chủ thể => chứng chỉ đã được chứng thực (*Signed Certificate*).

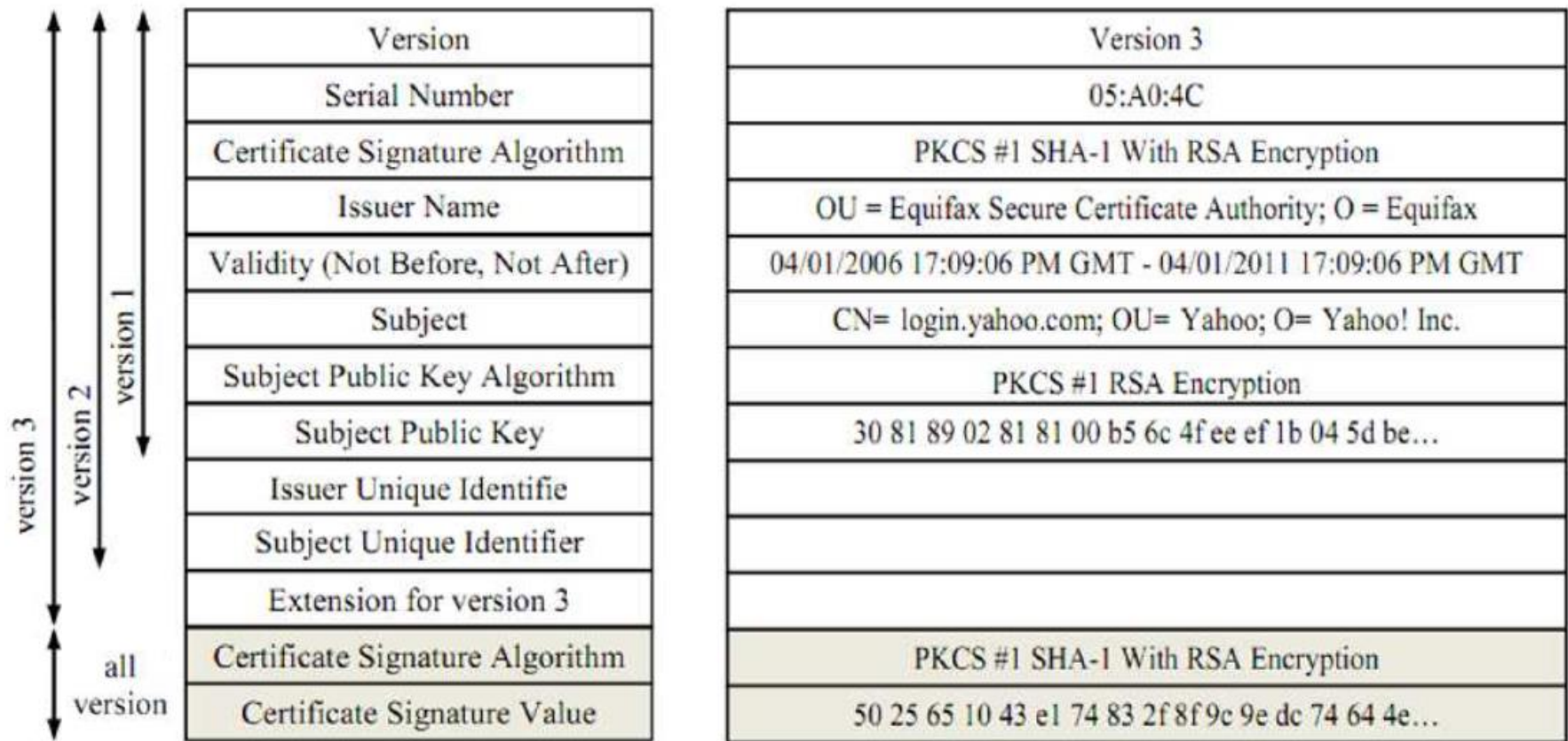
- Chủ thể nhận *Signed Certificate* => cung cấp cho đối tác khi giao dịch.

Chứng thư số (Digital Certificate)

■ Cấu trúc bên trong một chứng thư số:

(xem giải thích ở slide sau)

Chứng thư số (Digital Certificate)

- **Diễn giải cấu trúc bên trong một chứng thư số:**
  - **Version:** phiên bản theo chuẩn X.509
  - **Serial Number:** Số nhận dạng của chứng chỉ số;
  - **Subject:** Thông tin nhận dạng một cá nhân hoặc một tổ chức;
  - **Certificate Signature Algorithm:** Thuật toán tạo chữ ký số.
  - **Certificate Signature Value:** giá trị của chữ ký số.
  - **Issuer name:** tên tổ chức CA cấp phát chứng thư số;
  - **Validity:** ngày cấp và hạn sử dụng chứng chỉ số;
  - **Subject** hay **Issue to:** tên chủ thể sử dụng.
  - **Subject Public Key Algorithm:** thuật toán tạo *Public key* của chủ thể.
  - **Subject Public Key:** giá trị *Public key* của chủ thể.
  - **Thumbprint:** Chuỗi băm tạo từ khóa công khai của chủ thể.

Chứng thư số (Digital Certificate)

■ Hoạt động của Chứng thư số:

1. *Server* yêu cầu => **CA** cung cấp *Certificate* cho *Server*.
2. Khi nhận được yêu cầu giao dịch từ *Client*, *Server* gửi *Cert.* của nó cho *Client*, bao gồm khóa *public* K_{US}
3. *Client* xác minh *Cert.* (*ID* và *Public key*):
  - ✓ Dùng K_{UCA} (*Public key* của **CA**) giải mã *Signature* trên *Cert* => **h1**.
  - ✓ Băm *Cert.* (*ID* và *Public key*) => **h2** => so sánh với **h1**.
4. Nếu *Cert.* xác minh đúng, *Client* sẽ giao dịch với *Server*:
  - ✓ Mã hóa dữ liệu bằng khóa K_{uS}
  - ✓ *Server* giải mã bằng khóa K_{RS} .

■ Dẫn nhập:

- ▶ Ưu điểm của Chứng thư số:
  - Giải quyết được những tồn tại của Chữ ký số.
  - Hỗ trợ các giao thức mạng “chống giả mạo Public Key”
- ▶ Nhược điểm:
  - Có quá nhiều nhà cung cấp (*Certificate Authority* - **CA**)
  - => *Client* dễ bị lừa bởi những CA giả mạo.
  - => thiếu tính nhất quán của các *Cert*.
  - => sự tin cậy, hạn sử dụng... của các *Cert*. là khác nhau nếu chúng được cấp bởi các CA khác nhau.
- ▶ Giải pháp: xây dựng “Hạ tầng khóa công khai” (*Public Key Infrastructure* – **PKI**)

■ Public Key Infrastructure – PKI

▶ Khái niệm PKI:

- Hạ tầng khóa công khai là một tập các phần cứng, phần mềm, nhân lực, chính sách và các thủ tục để **tạo, quản lý, phân phối, sử dụng, lưu trữ** và **thu hồi** các chứng chỉ số (*Digital Certificate*)

▶ Cấu trúc PKI:

- **Certificate Authority (CA)**: Cơ quan cấp và kiểm tra chứng chỉ số;
- **Registration Authority (RA)**: Bộ phận kiểm tra thông tin nhận dạng của người dùng theo yêu cầu của CA;
- **Validation Authority (VA)**: Cơ quan xác nhận thông tin nhận dạng của người dùng thay mặt CA;
- **Central Directory (CD)**: Là nơi lưu danh mục và lập chỉ số các khóa;
- **Certificate Management System**: Hệ thống quản lý chứng chỉ;
- **Certificate Policy**: Chính sách về chứng chỉ;

Cám ơn !

